CENTRALNA KOMISJA EGZAMINACYJNA

Arkusz zawiera informacje prawnie chronione do momentu rozpoczęcia egzaminu.

WYPEŁNIA ZDAJĄCY

KOD	PESEL

Miejsce na naklejkę.
Sprawdź, czy kod na naklejce to **E-100**.
Jeżeli tak – przyklej naklejkę.
Jeżeli nie – zgłoś to nauczycielowi.

Egzamin maturalny *Formuła 2015*

WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE

Poziom rozszerzony

Symbol arkusza
EWOP-R0-**100**-2306

DATA: **7 czerwca 2023 r.**

GODZINA ROZPOCZĘCIA: **9:00**

CZAS TRWANIA: **180 minut**

LICZBA PUNKTÓW DO UZYSKANIA: **60**

Przed rozpoczęciem pracy z arkuszem egzaminacyjnym

1. Sprawdź, czy nauczyciel przekazał Ci **właściwy arkusz egzaminacyjny**, tj. arkusz we **właściwej formule**, z **właściwego przedmiotu** na **właściwym poziomie**.
2. Jeżeli przekazano Ci **niewłaściwy** arkusz – natychmiast zgłoś to nauczycielowi. Nie rozrywaj banderol.
3. Jeżeli przekazano Ci **właściwy** arkusz – rozerwij banderole po otrzymaniu takiego polecenia od nauczyciela. Zapoznaj się z instrukcją na stronie 2.

Układ graficzny
© CKE 2022

Wszystkie arkusze - MaturaPodKlucz.pl

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 30 stron (zadania 1–25). Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Na pierwszej stronie arkusza oraz na karcie odpowiedzi wpisz swój numer PESEL i przyklej naklejkę z kodem.
3. Rozwiązania i odpowiedzi zapisz w miejscu na to przeznaczonym przy każdym zadaniu.
4. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
5. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
6. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie będą oceniane.
7. Możesz korzystać z kalkulatora prostego.

Wszystkie arkusze - MaturaPodKlucz.pl

Wszystkie arkusze - MaturaPodKlucz.pl

Zadania egzaminacyjne są wydrukowane na następnych stronach.

Wszystkie arkusze - MaturaPodKlucz.pl

Zadanie 1.

O jednym z typów socjalizacji

Proces ten […] odnosi się zazwyczaj do sposobu, w jaki młodzi ludzie wpływają i zmieniają poglądy i zachowania starszych. Występuje on najczęściej, gdy młode pokolenie nabywa nową wiedzę, umiejętności, zachowania, przyjmuje nowe poglądy, których starsze pokolenie nie posiadło.

W. Welskop, *Socjalizacja* […], „Perspektywy Edukacyjno-Społeczne" 2014, nr 1, s. 37.

Zadanie 1.1. (0–1)

Podaj nazwę typu socjalizacji, której dotyczy tekst.

……

Zadanie 1.2. (0–1)

Uzasadnij, że proces, którego dotyczy tekst, nie jest charakterystyczny dla społeczeństw preindustrialnych.

……

……

……

……

……

Zadanie 2.

Wykres. Odpowiedzi na pytanie: Jaki rodzaj związku między ludźmi uznał(a)by Pan(i) za rodzinę? (odpowiedzi twierdzące w %; 6 najczęstszych wyborów)

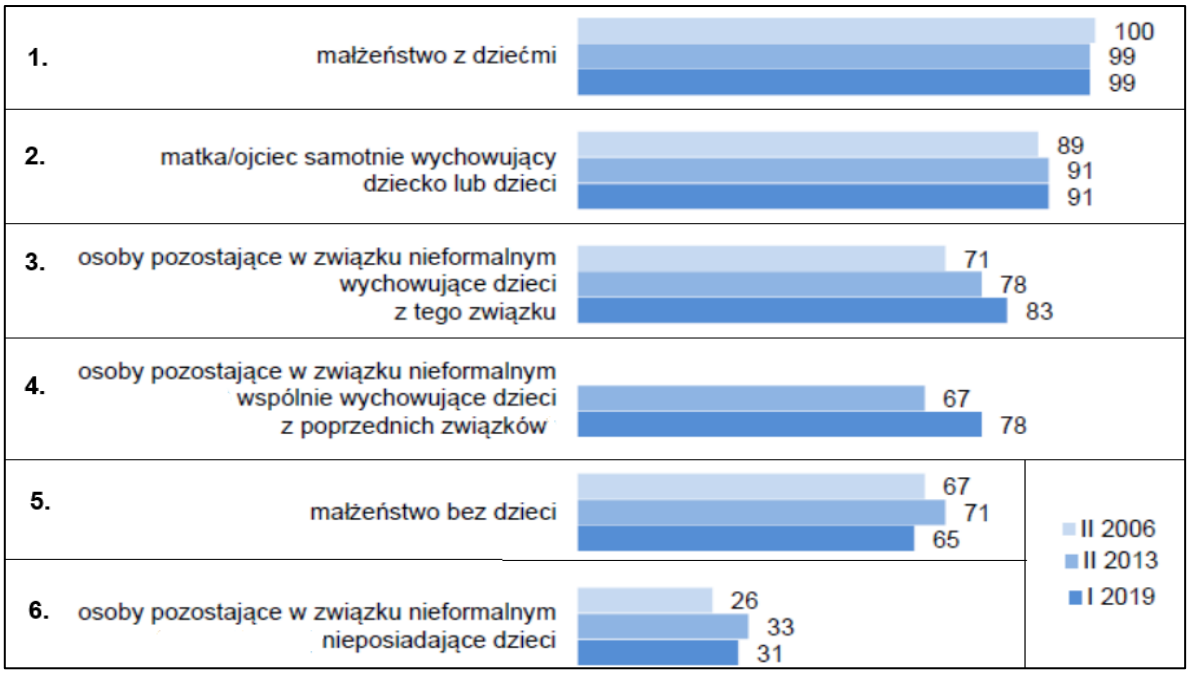

Na podstawie: *Rodzina – jej znaczenie i rozumienie*, „Komunikat z Badań CBOS" 2019, nr 22, s. 7.

Tekst. O współczesnej rodzinie

W dobie intensywnych przemian również podstawowa grupa społeczna, jaką jest rodzina, podlega różnorakim przeobrażeniom. Zmieniają się preferowane oraz realizowane modele życia rodzinnego, przekształceniom ulegają relacje wewnątrzrodzinne, wreszcie samo rozumienie pojęcia rodziny nie jest już tak jednoznaczne jak kiedyś. Wynika to m.in. ze wzrostu liczby rozwodów i separacji, a także [z] liczby rodziców samotnie wychowujących dzieci, [z] opóźniania decyzji matrymonialnych, [ze] wstrzymywania się od prokreacji lub [z] całkowitej rezygnacji z posiadania dzieci […] oraz [z] coraz większej popularności tzw. związków partnerskich […].

R. Boguszewski, *Współczesne znaczenie i rozumienie rodziny w Polsce*,
„Zeszyty Naukowe KUL" 2015, nr 4 (232), s. 127.

Zadanie 2.1. (0–1)

Podaj argument i kontrargument do tezy: *Opinia dotycząca zmiany zakresu pojęcia rodziny wyrażona w tekście znajduje odzwierciedlenie w opinii większości respondentów*.

Argument – ……...

……

…….....

Kontrargument – ……..

……

…….....

Zadanie 2.2. (0–1)

Do każdej z poruszonych w tekście przyczyn wzrostu częstości występowania nowych modeli rodziny przyporządkuj nazwy tych modeli – wpisz właściwe numery z wykresu.

Rezygnacja z decyzji matrymonialnych mimo posiadania dzieci – ……; ……

Wstrzymywanie się od prokreacji – ……; ……

Zadanie 2.3. (0–1)

Oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	W latach 2006–2013 odsetek osób uznających za rodzinę osoby pozostające w związku nieformalnym i niemające dzieci wzrósł o 7%.	**P**	**F**
2.	W 2019 roku odnotowano w porównaniu do roku 2013 spadek wszystkich odpowiedzi, w których za rodzinę uznawano każdy z typów związków niemających czy niewychowujących dzieci.	**P**	**F**

Wszystkie arkusze - MaturaPodKlucz.pl

Wszystkie arkusze - MaturaPodKlucz.pl

Zadanie 3. (0–1)

Grafika odnosząca się do jednego z typów społeczeństwa

kropla.eko.org.pl

Uzasadnij, że grafika odnosi się do społeczeństwa konsumpcyjnego.

……..…….....

……..…….....

……..…….....

……..…….....

Zadanie 4.

Tekst 1. Fragmenty przemówienia Mariana Turskiego z okazji 75. rocznicy wyzwolenia niemieckiego nazistowskiego obozu koncentracyjnego i zagłady Auschwitz-Birkenau

„Auschwitz nie spadł nagle z nieba". Auschwitz tuptał, dreptał małymi kroczkami, zbliżał się, aż stało się to, co stało się tutaj. […] I to chciałbym powiedzieć mojej córce, to chciałbym powiedzieć moim wnukom. […] Nie bądźcie obojętni, kiedy jakakolwiek mniejszość jest dyskryminowana. Istotą demokracji jest to, że większość rządzi, ale demokracja na tym polega, że prawa mniejszości muszą być chronione. […] Bądźcie wierni przykazaniu. Jedenaste przykazanie: nie bądź obojętny. Bo jeżeli będziesz, to nawet się nie obejrzycie, jak na was, na waszych potomków jakieś Auschwitz nagle spadnie z nieba.

www.polityka.pl

Tekst 2. O wydarzeniach w jednym z państw afrykańskich

Między kwietniem a lipcem 1994 roku – a więc przez jedynie 100 dni – Hutu zabili od 800 tys. do ponad miliona Tutsi. W drugiej połowie XX w., kiedy władzę sprawowali Hutu, postępowały ekonomiczne, społeczne i polityczne prześladowania Tutsi. W szkołach

wprowadzono segregację, w przestrzeni publicznej funkcjonowała propaganda oraz regularnie dochodziło do pogromów i grabienia majątków Tutsi. Zanim doszło do bezpośrednich aktów przemocy, już od 1990 r. rozpoczęła się przeciwko nim zaciekła propagandowa kampania nienawiści. Dokonywano stratyfikacji społeczeństwa rwandyjskiego: dzielono je na „dumnych" Hutu i na Tutsich zwanych „karaluchami". Publicznie nawoływano do wykluczenia „karaluchów" z życia politycznego.

Na podstawie: A. Spychalska, *Mechanizm zbrodni ludobójstwa na przykładzie Rwandy*, Wrocław 2012, s. 99–107.

Zadanie 4.1. (0–2)

Wyjaśnij tezę podkreśloną w tekście 1. i uzasadnij, że znajduje ona potwierdzenie w wydarzeniach opisanych w tekście 2. – sformułuj trzy argumenty.

Wyjaśnienie –……...

……...……

……...……

Uzasadnienie –

- ……...……

  ……...……

- ……...……

  ……...……

- ……...……

  ……...……

Zadanie 4.2. (0–1)

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Podkreślony fragment tekstu 2. nie traktuje bezpośrednio o zjawisku

A. stereotypowego postrzegania grup.

B. dehumanizacji.

C. eksterminacji.

D. ksenofobii.

Wszystkie arkusze - MaturaPodKlucz.pl

Zadanie 5.

O jednej z mniejszości w Polsce

– […] to ten sam naród. Ale dzielimy się na różne szczepy. W Polsce jest ich kilka […], mówimy nawet różnymi językami.
– Jakie to grupy?
– Są Sinti, których bardzo dużo jest w Niemczech, Kalderasze, Lowarzy […]. To różne kasty, jest ich wiele […].
– Kasty, czyli pozostałość po tym, że wywodzicie się z Indii?
– […] Wywodzimy się z Indii, które są krajem ze społeczeństwem kastowym. W 1192 roku muzułmanie napadli na Indie i wygnali […]. Wtedy zaczęliśmy się tułać po świecie. Stąd nasza kultura wędrowna.

Dlaczego […] nie podają sobie ręki, W. Skupin w rozmowie z R. Chojnackim, www.gazetawroclawska.pl

Zadanie 5.1. (0–1)

Podaj nazwę mniejszości, której dotyczy tekst.

……..…….……

Zadanie 5.2. (0–1)

Wyjaśnij, co powoduje, że w myśl prawa polskiego mniejszość, której dotyczy tekst, jest uznawana za mniejszość etniczną, a nie – za mniejszość narodową (wskaż właściwą cechę charakterystyczną).

……...……..…….....

……...……

……...…….....

Zadanie 6.

Tabela. Referenda w sprawie odwołania organów gminnego samorządu terytorialnego przeprowadzone w kadencji 2010–2014

Referenda w sprawie odwołania	Polska ogółem	Województwo															
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
	122	17	4	5	5	6	6	12	3	4	8	10	14	5	9	9	5
rady gminy	8	3	-	-	1	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-	1	-
wójta	80	9	3	5	2	4	4	9	2	3	6	8	9	3	4	4	5
wójta i rady gminy	34	5	1	-	2	1	2	3	1	1	-	2	5	2	5	4	-

Wszystkie arkusze - MaturaPodKlucz.pl

1 – dolnośląskie, 2 – kujawsko-pomorskie, 3 – lubelskie, 4 – lubuskie, 5 – łódzkie,
6 – małopolskie, 7 – mazowieckie, 8 – opolskie, 9 – podkarpackie, 10 – podlaskie,
11 – pomorskie, 12 – śląskie, 13 – świętokrzyskie, 14 – warmińsko-mazurskie,
15 – wielkopolskie, 16 – zachodniopomorskie.

J. Korczak, P. Lisowski, A. Ostapski, *Ustrój samorządu terytorialnego. Materiały dydaktyczne*, Wrocław 2015, s. 379.

Fragment aktu prawnego obowiązującego w Rzeczypospolitej Polskiej

Art. 55. 1. Referendum jest ważne, jeżeli wzięło w nim udział co najmniej 30% uprawnionych do głosowania, z zastrzeżeniem ust. 2.
2. Referendum w sprawie odwołania […] jest ważne w przypadku, gdy udział w nim wzięło nie mniej niż 3/5 liczby biorących udział w wyborze odwoływanego organu.

Dz.U. 2000, nr 88, poz. 985, z późn. zm. (stan prawny na 15 marca 2023 r.).

Wszystkie arkusze - MaturaPodKlucz.pl

Zadanie 6.1. (0–2)

Podaj trzy różnice między referendum, którego dotyczą przytoczone przepisy prawne, a referendum ogólnokrajowym.

- ……
  ……
  ……
- ……
  ……
  ……
- ……
  ……
  ……

Zadanie 6.2. (0–1)

Oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	W dwóch województwach wszystkie przeprowadzone referenda dotyczyły wyłącznie odwołania organów wykonawczych.	**P**	**F**
2.	Województwo, w którym przeprowadzono najwięcej referendów odwoławczych, graniczy z Niemcami i z Czechami.	**P**	**F**

Zadanie 7.

Tabela 1. Wyniki wyborów z 2020 r. do (dwudziestego trzeciego) Knesetu

partia	% głosów	liczba mandatów
Likud	29,46%	36
Niebiesko-Biali (Moc Izraela, Telem i Jest Przyszłość)	26,59%	33
Zjednoczona Lista	12,67%	15
Szas	7,69%	9
Zjednoczony Judaizm Tory – Degel ha-Tora	5,98%	7
Partia Pracy	5,83%	7
Nasz Dom Izrael	5,74%	7
Jamina (Nowa Prawica, Żydowski Dom i Unia Narodowa)	5,24%	6

Tabela 2. Wyniki wyborów z 2021 r. do (dwudziestego czwartego) Knesetu

partia	% głosów	liczba mandatów
Likud	24,19%	30
Jest przyszłość	13,93%	17
Szas	7,17%	9
Niebiesko-Biali	6,63%	8
Jamina	6,21%	7
Partia Pracy	6,09%	7
Zjednoczony Judaizm Tory – Degel ha-Tora	5,63%	7
Nasz Dom Izrael	5,63%	7
Syjonizm Religijny	5,12%	6
Zjednoczona Lista	4,82%	6
Nowa Nadzieja	4,74%	6
Merec	4,59%	6
Zjednoczona Lista Arabska	3,79%	4

W systemie wyborczym Izraela cały obszar państwa to jeden okręg wyborczy. W tabelach uwzględniono wszystkie ugrupowania, które przekroczyły próg wyborczy wynoszący 3,25%.

votes24.bechirot.gov.il

Zadanie 7.1. (0–1)

Na podstawie danych z tabel oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	System wyborczy do izraelskiego parlamentu opiera się na ordynacji proporcjonalnej.	**P**	**F**
2.	W systemie partyjnym Izraela występują partie o charakterze etnicznym oraz o charakterze religijnym.	**P**	**F**

Wszystkie arkusze - MaturaPodKlucz.pl

Zadanie 7.2. (0–2)

Porównaj rozwiązania stosowane w wyborach do Sejmu RP oraz w wyborach do izraelskiego Knesetu (w przedstawionych aspektach) i wyjaśnij związek między wskazanymi rozwiązaniami w systemie wyborczym a reprezentatywnością parlamentu.

Klauzula zaporowa – ……

……

……

……

……

Liczba okręgów wyborczych – ……

……

……

……

……

Wszystkie arkusze - MaturaPodKlucz.pl

Zadanie 8. (0–1)

Poglądy na temat ludzkiej natury według jednej z ideologii

Religia jest źródłem poglądu na ludzką naturę oraz na związki miedzy ludźmi. […] ludzie są zdolni do miłości, szlachetności, heroizmu i poświęcenia, ale są też zdolni do nienawiści, chciwości, tchórzostwa, gwałtu, zawiści, dumy, pożądania i namiętności do władzy. Grzech pierworodny jest rzeczywistością, zło istnieje w ludzkiej naturze […]. Zło […] może być ograniczane i miarkowane, ale nie może zostać usunięte.

M. Król, *Filozofia polityczna*, Kraków 2008, s. 119.

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Poglądy na temat ludzkiej natury przedstawione w tekście są charakterystyczne dla

A. socjaldemokracji.

B. konserwatyzmu.

C. komunizmu.

D. liberalizmu.

Zadanie 9.

O jednym z systemów politycznych

Założeniem polityczno-ustrojowym tego modelu stała się zasada podziału władzy oparta na bieżącej i dalekosiężnej współpracy legislatywy z egzekutywą, dalej [–] na istnieniu daleko idących powiązań między nimi oraz [na] wyposażeniu ich w taki zakres kompetencji, aby żadna z nich nie uzyskała praktycznej przewagi nad drugą. W klasycznej formie zaczęto zatem realizować między legislatywą a egzekutywą zasady równości, równowagi i współpracy.

J. Knopek, *Europejskie systemy polityczne*, Warszawa 2016, s. 184.

Zadanie 9.1. (0–1)

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

W tekście opisano system

A. parlamentarno-komitetowy.

B. parlamentarno-gabinetowy.

C. prezydencki klasyczny.

D. superprezydencki.

Zadanie 9.2. (0–2)

Podaj przykłady kompetencji instytucji Rzeczypospolitej Polskiej (głowy państwa wobec parlamentu i parlamentu wobec głowy państwa) charakterystycznych dla systemu politycznego opisanego w tekście.

Kompetencja głowy państwa wobec parlamentu – ……..…….

……...…….

……...…….

Kompetencja parlamentu wobec głowy państwa – ……...

……...…….

……...…….

Zadanie 10. (0–1)

Wybrane przepisy art. 133 ust. 1 *Konstytucji RP*

2) mianuje i odwołuje pełnomocnych przedstawicieli Rzeczypospolitej Polskiej w innych państwach i przy organizacjach międzynarodowych,
3) przyjmuje listy uwierzytelniające i odwołujące akredytowanych przy nim przedstawicieli dyplomatycznych innych państw i organizacji międzynarodowych.

Dz.U. 1997, nr 78, poz. 483, z późn. zm. (stan prawny na 15 marca 2023 r.).

Wszystkie arkusze - MaturaPodKlucz.pl

Podaj nazwę organu władzy, którego kompetencje przedstawiono w przytoczonych przepisach prawnych.

……..…….

Zadanie 11.

Art. 156 ust 1. *Konstytucji RP*

Członkowie Rady Ministrów ponoszą odpowiedzialność […] za naruszenie Konstytucji lub ustaw, a także za przestępstwa popełnione w związku z zajmowanym stanowiskiem.

Dz.U. 1997, nr 78, poz. 483, z późn. zm. (stan prawny na 15 marca 2023 r.).

Zadanie 11.1. (0–1)

Rozstrzygnij, czy przytoczony przepis prawny bezpośrednio dotyczy odpowiedzialności politycznej członków Rady Ministrów RP. Odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie – ……

Uzasadnienie – ……..…….……

…….……...

Zadanie 11.2. (0–1)

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Odpowiedzialność, wynikającą z przytoczonego przepisu prawnego, członkowie Rady Ministrów ponoszą przed

A. Naczelnym Sądem Administracyjnym.

B. Trybunałem Konstytucyjnym.

C. Trybunałem Stanu.

D. Sejmem RP.

Zadanie 12. (0–1)

Przepis prawny z ustawy obowiązującej w Rzeczypospolitej Polskiej

[…] jest […] organem administracji rządowej w województwie, do którego właściwości należą wszystkie sprawy z zakresu administracji rządowej w województwie niezastrzeżone w odrębnych ustawach do właściwości innych organów tej administracji.

Dz.U. 2009, nr 31, poz. 206, z późn. zm. (stan prawny na 15 marca 2023 r.).

Podaj nazwę organu administracji, którego dotyczy przytoczony przepis prawny.

……

Wszystkie arkusze - MaturaPodKlucz.pl

Zadanie 13. (0–2)

Fragment ustawy obowiązującej w Rzeczypospolitej Polskiej

Art. 9.1. Do zadań samorządu […] w zakresie polityki rynku pracy należy: […]
3) udzielanie pomocy bezrobotnym i poszukującym pracy w znalezieniu pracy przez pośrednictwo pracy i poradnictwo zawodowe; […]
13) przyznawanie i wypłacanie zasiłków oraz innych świadczeń z tytułu bezrobocia […].
2. Zadania, o których mowa w ust. 1, są wykonywane przez […] wchodzące w skład […] administracji zespolonej.

Dz.U. 2004, nr 99, poz. 1001, z późn. zm. (stan prawny na 15 marca 2023 r.).

Uzupełnij zdania – wpisz nazwy: rodzaju polityki wobec bezrobocia (1), poziomu samorządu terytorialnego (2) oraz instytucji (3).

Metoda, której przejawem są działania podejmowane w ramach art. 9.1.13) przytoczonej ustawy, mająca na celu usuwanie negatywnych skutków bezrobocia, to metoda

(1.) …….. . Fragment ustawy określa zadania samorządu

(2.) …….., natomiast instytucja, która – zgodnie z art. 9.2. – bezpośrednio wykonuje te zadania, to **(3.)** ……..…… .

Zadanie 14.

Tekst. O pracach nad jedną z ustaw

Przy okazji prac nad kwotą wolną od podatku mieliśmy do czynienia z prawdziwym expressem. Wprawdzie pierwszy poselski projekt ustawy pojawił się 31 października, ale [*de facto*] nowe rozwiązania pojawiły się dopiero miesiąc później w Senacie. A cały proces legislacyjny przeprowadzono w zaledwie jeden dzień.
29 listopada 2016 r. przejdzie więc do historii polskiego parlamentaryzmu. Tego dnia ważną dla milionów Polaków ustawę skierowano do prac w Senacie, zdążono nanieść poprawki w Komisji Finansów Publicznych, przeprowadzono sprawozdanie, przegłosowano poprawki, szybko skierowano rozwiązania do Sejmu, a gdy ten powiedział [„tak”], jeszcze tego samego dnia prezydent […] podpisał ustawę.

www.money.pl

Art. 123 *Konstytucji RP*
1. Rada Ministrów może uznać uchwalony przez siebie projekt ustawy za pilny, z wyjątkiem projektów ustaw podatkowych, ustaw dotyczących wyboru Prezydenta Rzeczypospolitej, Sejmu, Senatu oraz organów samorządu terytorialnego, ustaw regulujących ustrój i właściwość władz publicznych, a także kodeksów.
2. Regulamin Sejmu oraz regulamin Senatu określają odrębności w postępowaniu ustawodawczym w sprawie projektu pilnego.
3. W postępowaniu w sprawie ustawy, której projekt został uznany za pilny, termin jej rozpatrzenia przez Senat wynosi 14 dni, a termin podpisania ustawy przez Prezydenta Rzeczypospolitej wynosi 7 dni.

Dz.U. 1997, nr 78, poz. 483, z późn. zm. (stan prawny na 15 marca 2023 r.).

Wszystkie arkusze - MaturaPodKlucz.pl

Wszystkie arkusze - MaturaPodKlucz.pl

Zadanie 14.1. (0–1)

Rozstrzygnij, czy ustawa opisana w tekście była uchwalana w trybie przewidzianym w art. 123 *Konstytucji RP*. Odpowiedź uzasadnij, odnosząc się do obu materiałów źródłowych.

Rozstrzygnięcie – ……

Uzasadnienie – ……..……..……..

……..…….....

……..…….....

……..…….....

Zadanie 14.2. (0–1)

Oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	Dla ustawy uchwalonej zgodnie z art. 123 *Konstytucji RP* (uchwalonej w trybie pilnym) *vacatio legis* wynosi 7 dni.	**P**	**F**
2.	Prezydent RP nie ma prawa przekazać Sejmowi RP do ponownego rozpatrzenia ustawy uchwalonej zgodnie z art. 123 *Konstytucji RP* (uchwalonej w trybie pilnym).	**P**	**F**

Zadanie 15. (0–1)

O prawach człowieka

Doktryna praw człowieka, prócz tego, że można ją łatwo zatrudnić, jak wszystkie dobre zasady, do celów najgorszych, ma jeszcze osobliwą stronę niebezpieczną. Upowszechniła ona w naszej cywilizacji atmosferę nieskończonych roszczeń ubranych w język tych praw. Czegokolwiek sobie życzę, czegokolwiek bym chciał, mniemam, że mi się to należy na mocy praw człowieka. Wystarczy czytać o procesach, które ludzie wytaczają […] instytucjom, domagając się spełnienia ich praw, czyli roszczeń. […] Mam prawo do informacji, a prawo to jest pogwałcone, kiedy mi się każe płacić za używanie telewizji. […] Wszystkie roszczenia – uzasadnione albo nieuzasadnione, rozumne albo absurdalne, z prawdziwego i bolesnego niedostatku wyrosłe albo z bezmyślnej zawiści – dają się w naszej kulturze przedstawić w kategoriach praw człowieka i ich pogwałceń.

L. Kołakowski, *Po co nam Prawa Człowieka?*, wyborcza.pl

Rozstrzygnij, czy tekst jest krytyczny wobec <u>idei praw człowieka</u>. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie – ……

Uzasadnienie – ……..……

……..……...

……..……...

……..……...

Zadanie 16.

Fragment wyroku Trybunału Konstytucyjnego

Sygn. akt U 6/04
WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
Warszawa, dnia 17 stycznia 2006 r.
Trybunał Konstytucyjny w składzie: […]

po rozpoznaniu, z udziałem wnioskodawcy, Ministra Transportu i Budownictwa oraz Prokuratora Generalnego, na rozprawie w dniu 17 stycznia 2006 r., wniosku Rzecznika Praw Obywatelskich o zbadanie zgodności:

§ 1 ust. 1 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 28 lipca 2003 r. w sprawie wysokości opłat za kartę pojazdu (Dz.U. Nr 137, poz. 1310) z art. 77 ust. 4 pkt 2 i ust. 5 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (Dz.U. z 2005 r. Nr 108, poz. 908 ze zm.) oraz z art. 92 ust. 1 i art. 217 Konstytucji,

o r z e k a:

I: § 1 ust. 1 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 28 lipca 2003 r. w sprawie wysokości opłat za kartę pojazdu (Dz.U. Nr 137, poz. 1310) jest niezgodny:

a) z art. 77 ust. 4 pkt 2 i ust. 5 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (Dz.U. z 2005 r. Nr 108, poz. 908, Nr 175, poz. 1462, Nr 179, poz. 1486 i Nr 180, poz. 1494 i 1497),

b) z art. 92 ust. 1 i art. 217 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

II: Przepis rozporządzenia powołanego w części I traci moc obowiązującą z dniem 1 maja 2006 r.

trybunal.gov.pl

Zadanie 16.1. (0–1)

Oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	Trybunał Konstytucyjny orzekł, że rozporządzenie przywołane w wyroku jest częściowo niezgodne z *Konstytucją RP*.	**P**	**F**
2.	Od wyroku, którego fragment przytoczono, stronom przysługuje odwołanie.	**P**	**F**

Zadanie 16.2. (0–1)

Uzasadnij, że wniosek, którego dotyczy przytoczony fragment wyroku, nie był skargą konstytucyjną.

……

……

……

……

Wszystkie arkusze - MaturaPodKlucz.pl

Zadanie 17.

O jednej z form zatrudniania

Oba zdjęcia pochodzą z wydanej w 2017 r. książki Jacka Gądeckiego, Marcina Jewdokimowa i Magdaleny Żadkowskiej „Tu się pracuje. Socjologiczne studium pracy zawodowej prowadzonej w domu na zasadach telepracy". Pierwsza fotka to potoczne wyobrażenie na temat telepracy*. Ten moment, który pewnie niejeden i niejedna z nas uwiecznił/a kiedyś, wstawiając w media społecznościowe. Być może z dowcipno-zaczepnym dopiskiem „A wy jak tam? Ciągle w biurze?". Druga fota pojawia się w social mediach rzadziej. Bo zdjęcie pierwsze to telepraca odświętna. […] Druga to codzienny znój home office'u […].

Zdjęcie 1.

Zdjęcie 2.

R. Woś, *Jaka praca po pandemii* [w:] *Mistrzynie i mistrzowie prezentują dobre życie*, „Tygodnik Powszechny" 2020, nr 2 (wyd. specjalne), s. 62.

* Instytucja „telepracy" w polskim porządku prawnym w kwietniu 2023 r. została zastąpiona przez instytucję „pracy zdalnej".

Zadanie 17.1. (0–1)

Sformułuj zaletę i wadę przedstawionej formy pracy dla <u>społecznego funkcjonowania pracownika</u>.

Zaleta – ……..…….....

……..……..

Wada – ……..…….....

……..……..

Zadanie 17.2. (0–1)

Podaj nazwę ustawy, która regulowała zasady zatrudniania pracownika w formie przedstawionej w materiałach źródłowych.

……..……..

Wszystkie arkusze - MaturaPodKlucz.pl

Zadanie 18. (0–2)

O sytuacji płatnika podatku VAT – sytuacja fikcyjna

Damian Kowalski prowadził swoją firmę „DN Usługi Teleinformatyczne” z siedzibą przy ul. Starej 8, 31-500 Kraków, NIP 800-008-80-08. W dniu 18 lipca 2017 roku otrzymał decyzję Naczelnika I Urzędu Skarbowego w Krakowie nr 1234/2017, w której odmówiono stwierdzenia nadpłaty podatku VAT. Odwołał się do dyrektora Izby Skarbowej, który w decyzji nr 1581/2017 z 10 sierpnia 2017 roku podtrzymał decyzję naczelnika. Damian Kowalski nie zgadza się z tą decyzją i sporządził pismo, którego fragment przedstawiono.

Kraków, dnia 16 sierpnia 2017 r.

Skarżący:
Damian Kowalski, DN Usługi Teleinformatyczne
ul. Stara 8, 31-500 Kraków
NIP 800-008-80-08

[1. NAZWA SĄDU] Wojewódzki ……..……..……
w Krakowie
I Wydział Orzeczniczy

za pośrednictwem

[2. NAZWA ORGANU] ……..……

[3. NAZWA PISMA]

Dotyczy: decyzji Dyrektora Izby Skarbowej z dnia 10 sierpnia 2017 roku nr 1581/2017 utrzymującej w mocy decyzję Naczelnika I Urzędu Skarbowego w Krakowie nr 1234/2017 o odmowie stwierdzenia nadpłaty podatku od towarów i usług.

Wnoszę o:
1) uchylenie zaskarżonej decyzji w całości jako naruszającej prawo,
2) zasądzenie kosztów postępowania według norm przepisanych.

Na podstawie: forumprawne.org

Uzupełnij fragment pisma – wpisz odpowiednie nazwy.

Nazwa 1. – .....

Nazwa 2. – .....

Nazwa 3. – .....

Zadanie 19.

Przepisy z kodeksów obowiązujących w Rzeczypospolitej Polskiej

Przepis 1. Kara aresztu trwa najkrócej 5, najdłużej 30 dni; wymierza się ją w dniach.
Przepis 2. Tymczasowe aresztowanie stosuje w postępowaniu przygotowawczym na wniosek prokuratora sąd rejonowy, w którego okręgu prowadzi się postępowanie […].

Dz.U. 1971, nr 12, poz. 114, z późn. zm.; Dz.U. 1997, nr 89. poz. 555, z późn. zm.
(stan prawny na 15 marca 2023 r.).

Wszystkie arkusze - MaturaPodKlucz.pl

Wszystkie arkusze - MaturaPodKlucz.pl

Zadanie 19.1. (0–1)

Wyjaśnij, na czym polega różnica – w zakresie okoliczności stosowania – między instytucjami prawnymi unormowanymi w przytoczonych przepisach prawnych.

……..……

……..……

……..……

Zadanie 19.2. (0–1)

Do każdego przytoczonego przepisu prawnego dopisz nazwę kodeksu, w którym został on zamieszczony. Odpowiedzi wybierz spośród: *Kodeks karny*, *Kodeks postępowania karnego*, *Kodeks wykroczeń*.

Przepis 1. – ……..……

Przepis 2. – ……..……

Zadanie 20. (0–2)

O politykach – laureatach Pokojowej Nagrody Nobla

1.	**2.**	**3.**
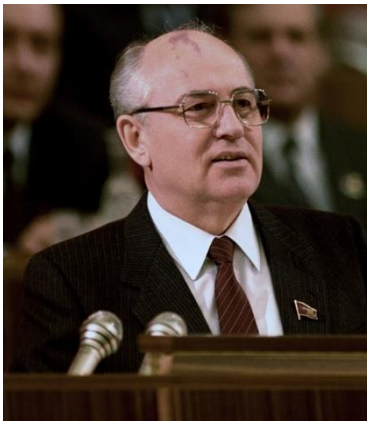		
Jako przywódca partii komunistycznej wprowadził politykę „przebudowy i jawności”. W latach 1990–1991 pełnił urząd Prezydenta ZSRR.	Angażował się w działania na rzecz ograniczenia arsenałów nuklearnych. W latach 2009–2017 pełnił urząd Prezydenta Stanów Zjednoczonych Ameryki.	Był współzałożycielem i przewodniczącym NSZZ „Solidarność”. W latach 1990–1995 pełnił urząd Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

Do każdej fotografii oraz informacji o polityku dopisz jego nazwisko.

Polityk 1. – ……..……..……..

Polityk 2. – ……..……..……..

Polityk 3. – ……..……..……..

Zadanie 21. (0–2)

O konflikcie w jednym z państw afrykańskich

W 1983 roku prezydent Nimeiri wprowadził na terenie całego kraju prawo szariatu oraz zmienił granice Południa, co doprowadziło do wybuchu wojny domowej. W 2002 roku w Kenii rząd i rebelianci z Ludowej Armii Wyzwolenia podpisali protokół, który miał być podstawą do przygotowania umowy, kończącej wojnę domową i określającej polityczny status Południa. W 2004 roku podpisano protokoły dotyczące podziału władzy i bogactw naturalnych. 9 stycznia 2011 roku w południowej części kraju rozpoczęło się referendum w sprawie niepodległości. 98,83% mieszkańców południowego regionu opowiedziało się za powstaniem niepodległego państwa.

Na podstawie: www.polish.globalopinion.pl

Uzupełnij tabelę dotyczącą opisanego konfliktu.

1.	Nazwa państwa, w którym toczył się konflikt	
2.	Różnice w strukturze ludności (etnicznej lub wyznaniowej) w obu częściach dawnego państwa	

Zadanie 22.

List Tadeusza Mazowieckiego
Mamy do czynienia zarówno z walką państwa, które jest członkiem ONZ, o swoje istnienie i o swój wieloetniczny charakter, jak i z walką o zasady porządku międzynarodowego. Tymczasem mówienie o obronie praw człowieka traci wiarygodność wobec braku konsekwencji i odwagi społeczności międzynarodowej i jej przywódców. Prawdziwą rzeczywistość praw człowieka, do której doszliśmy, obrazuje dziś dramat ludności Srebrenicy i Żepy. Pogwałcenia praw człowieka są bezwzględnie kontynuowane, przeszkadza się w dostawach pomocy humanitarnej, ludność cywilna narażona jest na ostrzeliwanie, giną żołnierze „błękitnych hełmów” i przedstawiciele organizacji humanitarnych.

T. Mazowiecki, *Rok 1989 i lata następne*, Warszawa 2012, s. 282.

Zadanie 22.1. (0–1)

Rozstrzygnij, czy list dotyczy wydarzeń w Kosowie. Odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie – ……..

Uzasadnienie – ……..

……...

……...

Wszystkie arkusze - MaturaPodKlucz.pl

Zadanie 22.2. (0–1)

Wyjaśnij sformułowanie, które zostało podkreślone w liście.

……..

……..

……..

Zadanie 23.

Fragmenty traktatów w zakresie integracji europejskiej

Fragment traktatu 1.: Podstawę Unii stanowi niniejszy Traktat oraz Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (zwane dalej „Traktatami”). Oba Traktaty mają taką samą wartość prawną. Unia zastępuje Wspólnotę Europejską i jest jej następcą prawnym.

Fragment traktatu 2.: PRAGNĄC zakończyć rozpoczęty przez Traktat z Amsterdamu proces przygotowania instytucji Unii Europejskiej do działania w rozszerzonej Unii, ZDECYDOWANI na tej podstawie intensywnie prowadzić negocjacje w sprawie przystąpienia […] zgodnie z procedurą ustanowioną w Traktacie o Unii Europejskiej […].

oide.sejm.gov.pl

Zadanie 23.1. (0–1)

Do każdego przytoczonego fragmentu traktatu przyporządkuj jego zwyczajową nazwę (nawiązującą do miasta, w którym został on podpisany). Odpowiedzi wybierz spośród: traktat amsterdamski, traktat nicejski, traktat lizboński, traktat paryski.

Traktat 1. – ……...……..……

Traktat 2. – ……...……..……

Zadanie 23.2. (0–1)

Odwołując się do treści obu fragmentów traktatów, uzasadnij, że każdy z nich został przyjęty po traktacie z Maastricht.

Traktat 1. – .....

.....

.....

Traktat 2. – .....

.....

.....

Wszystkie arkusze - MaturaPodKlucz.pl

Zadanie 24. (0–2)

Państwa europejskie w stosunkach międzynarodowych

Opis A. Państwo, które w 1955 roku proklamowało wieczystą neutralność, wykluczającą jego udział w sojuszach wojskowych i konfliktach zbrojnych. Członek UE i strefy Schengen.

Opis B. Jedno z państw, które w roku 1951 rozpoczęły proces integracji europejskiej. Członek NATO. Nie współpracuje z Polską w ramach Trójkąta Weimarskiego.

Opis C. Państwo należące do Europejskiego Obszaru Gospodarczego i strefy Schengen. Dwukrotnie w referendach obywatele odrzucili możliwość przystąpienia państwa do WE/UE. Członek NATO.

Fragment mapy politycznej Europy

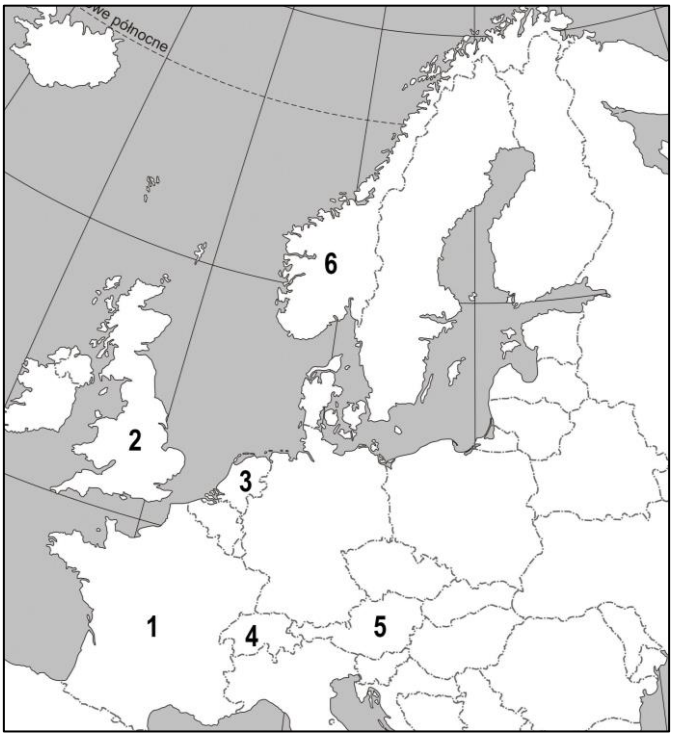

Do każdego opisu dopisz nazwę właściwego państwa i numer, którym oznaczono je na mapie.

	Nazwa państwa	Numer na mapie
Opis A.		
Opis B.		
Opis C.		

Wszystkie arkusze - MaturaPodKlucz.pl

Zadanie 25. (0–12)

Wybierz jeden z podanych tematów i napisz wypracowanie.

Temat 1.

Porównaj rozwiązania ustrojowe we współczesnej Rzeczypospolitej Polskiej z rozwiązaniami z przytoczonych fragmentów *Konstytucji 3 Maja* 1791 roku. Weź pod uwagę kwestie, których dotyczą przedstawione przepisy prawne.

Przepisy dotyczące suwerenności narodu

[…] stanowi szlacheckiemu wszelkie swobody, wolności, prerogatywy, pierwszeństwa w życiu prywatnem i publicznem najuroczyściej zapewniamy […]. Wszystką szlachtę równymi być między sobą uznajemy, nie tylko co do starania się o urzędy i sprawowanie posług ojczyźnie, honor, sławę, pożytek przynoszących, ale […] równego używania przywilejów i prerogatyw, stanowi szlacheckiemu służących […].
Wszelka władza społeczności ludzkiej początek swój bierze z woli narodu.

Przepisy dotyczące reprezentacji

Sejm[,] czyli stany zgromadzone[,] na dwie izby dzielić się będą: na izbę poselską i na izbę senatorską pod prezydencją króla. Izba poselska, jako wyobrażenie i skład wszechwładztwa narodowego, będzie świątynią prawodawstwa. […] Jako zaś prawodawstwo sprawowane być nie może przez wszystkich i naród wyręcza się w tej mierze przez reprezentantów[,] czyli posłów swoich dobrowolnie wybranych, przeto stanowimy, iż posłowie na sejmikach obrani w prawodawstwie i ogólnych narodu potrzebach podług niniejszej konstytucji uważani być mają jako reprezentanci całego narodu, będąc składem ufności powszechnej. […]
Ustanawiamy przeto Sądy pierwszej instancji dla każdego województwa, ziemi i powiatu, do których sędziowie wybierani będą na sejmikach. […] Od tych sądów iść będzie apelacja na trybunały główne, dla każdej prowincji być mające, złożone również z osób na sejmikach wybranych.

Przepisy dotyczące formy rządu

Tron Polski elekcyjnym przez *familje* mieć na zawsze chcemy i stanowimy. […] po życiu, jakiego nam dobroć Boska pozwoli, elektor dzisiejszy Saski w Polsce królować będzie. […]
Każdy król, wstępując na tron, wykona przysięgę Bogu i Narodowi na zachowanie konstytucji niniejszej, na *pacta conventa*, które ułożone będą z dzisiejszym elektorem Saskim, jako przeznaczonym do tronu i które, tak jak dawne, wiązać go będą. Osoba króla jest święta i bezpieczna od wszystkiego. Nic sam przez się nie czyniący, za nic w odpowiedzi narodowi być nie może. Nie samowładcą, ale ojcem i głową narodu być powinien i tym go prawo i konstytucja niniejsza […] uznaje i deklaruje. […] Patentować oficerów i mianować urzędniki podług prawa niższego opisu, nominować biskupów i senatorów podług opisu tegoż prawa, oraz ministrów, jako urzędników pierwszych władzy wykonawczej, jego będzie obowiązkiem.

Przepisy dotyczące systemu politycznego

Aby więc całość państw, wolność obywatelską i porządek społeczności w równej wadze na zawsze zostawały, trzy władze rząd narodu Polskiego składać powinny i z woli prawa niniejszego na zawsze składać będą, to jest władza prawodawcza w stanach zgromadzonych, władza najwyższa wykonawcza w królu i straży i władza sądownicza w jurysdykcjach, na ten koniec ustanowionych, lub ustanowić się mających. […]
Jako nominowanie wszystkich ministrów, tak i wezwanie z nich jednego od każdego administracji wydziału do rady swojej[,] czyli straży[,] króla jest prawem. […] Ministrowie, do straży wezwani, w komisjach zasiadać nie mają. W przypadku zaś, gdyby większość dw[ó]ch trzecich wotów sekretnych obydwu izb złączonych na sejmie ministra […] odmiany żądała, król natychmiast na jego miejsce innego nominować powinien.

libr.sejm.gov.pl (zachowano pisownię oryginału).

Wszystkie arkusze - MaturaPodKlucz.pl

Temat 2.

Scharakteryzuj współczesne media w Polsce i ich funkcje. Przedstaw także ich rolę (pozytywną i negatywną) w kształtowaniu opinii publicznej.

Fragment artykułu

Jeżeli media funkcjonują w sposób zaprogramowany, mogą bardzo skutecznie wpływać na opinię publiczną. Są przecież jej nośnikami. Ze względu na swoją „wszechobecność" i przenikliwość docierają praktycznie do każdego człowieka, który poszukuje systematycznej informacji. One też wytyczają przez swoich dysponentów główne kierunki interpretowania historii i bieżących wydarzeń. Sugerują również, jak należy oceniać trójwładzę państwa demokratycznego – ustawodawczą, wykonawczą i sądowniczą. […] Działalność mediów realizuje się zgodnie z ich funkcjami. […] Są trzy funkcje nazywane podstawowymi, ponieważ występują we wszystkich znanych klasyfikacjach. Są to: funkcja informacyjna, funkcja rozrywkowa i funkcja edukacyjna.

A. Lepa, *Opinia publiczna, media i zasady etyki*, „Paedagogia Christiana" 2011, nr 1, s. 93–94.

Temat 3.

Scharakteryzuj główne kierunki polskiej polityki zagranicznej w pierwszych dwóch dekadach XXI wieku (relacje z Rosją i z Niemcami oraz członkostwo w Unii Europejskiej i NATO).

WYPRACOWANIE
na temat nr ……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

……

Wszystkie arkusze - MaturaPodKlucz.pl

Wszystkie arkusze - MaturaPodKlucz.pl

Wszystkie arkusze - MaturaPodKlucz.pl

Wszystkie arkusze - MaturaPodKlucz.pl

Wszystkie arkusze - MaturaPodKlucz.pl

Wszystkie arkusze - MaturaPodKlucz.pl

BRUDNOPIS (nie podlega ocenie)

Wszystkie arkusze - MaturaPodKlucz.pl

Wszystkie arkusze - MaturaPodKlucz.pl

WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE
Poziom rozszerzony
Formuła 2015

WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE
Poziom rozszerzony
Formuła 2015

WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE
Poziom rozszerzony
Formuła 2015

Wszystkie arkusze - MaturaPodKlucz.pl